

opisujuje mnoge rastline, za katere se vsakdo zanima: naj omenim le duhan, opium, koka, kininec, kavčuk, kaktuse, datole, limone in pomaranče, kras južnih krajev, sladko smokvo, oljko — znak miru, rožmarin — deviški lep spomin, in pa naš krompir, kateri je marsikomu drugi kruh. Pisatelj ne razklada stvari suhoparno, nego nam mikavno črta vse, kar želimo vedeti o teh rastlinah. Opisuje rastlino, slika njeno domovino, razvija vso njeno zgodovino, razkazuje njeno korist ali škodljivost, kaže, kako delajo ljudje, da se ž njo koristijo, in vse to še zasladi tu pa tam s kako pripovedčico. Nekatere stvari v knjigi so opisane res klasično. Matica je poskrbela, da je knjiga po zunanje krasna, tudi jo je okrasila z 28 lepimi slikami, katere ti razjasne ono, česar ti morda opis ne more.

Janko B.

2. »**Poviest carstva rimskoga.**« Po najboljših piscah izradio Ivan Rabar. Drugi dio. Od Pertinaxa do smrti Theodosijeve. — 8°. Str. 376. Cena 2 gld. — Ta knjiga je že četrta knjiga (5. zvezek) »svjetske povjesti«. O prvem delu te knjige sem lani nekatere stvari opomnil, ki mi niso ugajale. Žal, da se tiste napake kažejo v tem zvezku še v večji meri. Neki prijatelj, ki je h krati velik prijatelj Mat. Hrv., piše uredništvu o tem: »Jaz bi se ne drznil pisatelju podtikati namena, da je hotel sestaviti zgodovino v liberalnem smislu: a čitanje bi privedlo čitatelja do tega mnenja. Čitatelj, ki ni izveden v zgodovini svete cerkve, lahko zabrede v napačne nazore. Tako n. pr. pisatelj ne popisuje dosti markantno in resnično, kako so se razvila svetotajstva (str. 35 nasl.). Mislil bi si, kakor da so se sveti zakramenti razvili sčasoma in da niso od dóbe Kristusove ter apostolske. Pisatelj je kar pozabil poudarjati bistvo in poleg bistva obrede, ki so ž njim spojeni. Ko opisuje razmere, zakaj so se včasih kristijani odtegovali vojniški službi za Dijoklecijana, vendar ne pové točno pravega vzroka, da si se n. pr. str. 171 sklicuje na biskupa Evzebija, ki »svjedoči, da je mnogi (?) krščanin s prevelike vjerske gorljivosti javno prezirao i cara i vojničke propise itd.«

Konstantina Velikega smo poznali dosedaj — navzlic njegovim hibam — vse drugačega, nego je tu opisan. Tu je neki prototip novoveških državnikov. Vse, kar mu je služilo v državne namene, porabil je tako od poganske, kakor od krščanske strani. Vse naj se klanja in pokori ideji — vsemogočne države; sredstvo mu je nova živahna vera krščanska, sredstvo stara poganska, katere tudi neče zatreti. Tako čitamo str. 193: »Constantin je u prvom redu bio državnik, te se vjerom služio samo v svrhe državne...« »Constantin je htio, da se koristi i jednimi i drugimi (t. j. pagani i krščani), da jednim ugodi, a da drugih ipak ne vriedja.« V tak namen mu je bojda služil i »labarum« (str. 193.). Legijam je zapovedal »takovu molitvu, koju je mogao mirne savjesti moliti i krščanin i paganin, bio on obožavatelj Mithre, Serapida ili Sunca. Krščanom ugodi time u velike, a pagane ne uvriedi, jer jim je u ovo doba Sunce bilo glavnim božanstvom.« (Str. 194.)

— Njegov milanski ukaz l. 213 nima prav nič krščanskega značaja. Opisuje se (str. 196) tolerancija v narodnem in cerkvenem življenju cela v istem smislu, kakor jo dandanes razumeva moderna država. Na kaj se opira pisec, ko pripoveda, da je v spomin utemeljenja in zidanja Konstantinopla postavil v sredi mesta porfirni stolp, ki so ga nekateri imeli za Apolonov, drugi pa za cesarjev kip: »Na podnožju stupa molili su i palili tamjan pogani u slavu Apolonovu, krščani v slavu Isusovu«, tega ne vem. Po takih in enakih znamenjih bi človek sodil, da je bil Konstantin uprav liberalac v novodobnem smislu, samo bistroviden diplomat. Na str. 211 se izraža pisec dvomljivo o najdbi sv. križa. Opisujoč Julijana Odpadnika se ne drži pisatelj navadnega naziranja. Skoda, da se viri pri posamnih trditvah ne naznanjajo, ker potem bi vsakdo lože prav sodil, poiskavši si prvotne dokaze.«

Tudi od drugodi se odzivajo glasovi, ki izražajo isto misel. Potemtakem se vidi, da se je gospod pisatelj premalo ozrl na prve vire, da se je dal preveč zavoditi onemu zgodovinopisju, ki ne pripoznava nadnaravnih dejanj in naredeb božjih, ampak trdi, da se je vse razvilo samo po sebi, »tekom časa«. S krščanskega stališča, kakor tudi po zgodovinski resnici, moramo temu najodločneje oporekati in zametovati take trditve kot golo zmoto. Kar je na str. 35 pisano o »pričesti«, to je zgodovinsko popolnoma neresnično, v verskem oziru pa krivoversko. Ne, za katoličane se tako ne sme pisati, zgodovine si tako ne sme nikdo izmišljevati. — V vse posameznosti ne moremo segati, ampak le zeló obžalujemo, da kaže take napake knjigo Matice Hrvatske, knjigo, ki se na drugi strani odlikuje po mikavnem pripovedovanju, po lepem jeziku in dovoljno obsirnostjo ter umevnostjo. Uredn.

3. »**Slaveni u davnini.**« Napisao dr. T. Maretić. 8°. Str. 256. Cena 1 gld. 60 kr. — Teško, da bi bila ustregla Matica Hrvatska ne samo Hrvatom, nego tudi Slovanom v obče, s kako knjigo tako, kakor je ustregla s tem delom. Zgodovina Slovanov za časa njih vzejemnega življenja in pa najstarejši znamenitni dogodki posameznih slovanskih narodov so malo znani, pa ima tudi malokdo časa in prilike, da se o tem pouči iz raznih virov. Pisatelj naš ni hotel podati strogo znanstvenega dela, ampak tudi manj naobraženim čitateljem kratko, pa jasno sliko o praslovanskem narodu, praslovanski domovini in pa prvi dobi slovanske zgodovine. Zato govori najpopreje o Slovanih do početka njih zgodovine, opisuje in kritično ocenjuje, kar pripovedujejo stari pisci o Slovanih, in označuje kraj, kjer so bivali. Še le potem nas vodi od enega slovanskega plemena do drugega in nam pripoveduje na temelju raznih zgodovinskih podatkov najvažnejše dogodke iz njihove zgodovine do one dóbe, ko so se seznanili s Kristusovo vero. Vsakemu narodu je odmerjen v knjižici lep prostorček. Tako n. pr. so opisani »Slovinci i panonski Sloveni« na str. 82—102. Za njihovo najstarejšo zgodovino mu je prvi vir longobardski pisatelj dijakon Pavel (Paulus Diaconus). Pripoveduje,